

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและวิธีการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม” ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร
 - 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
 - 1.3 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - 1.4 ทฤษฎีระบบทั่วไป
2. แนวคิดเกี่ยวกับการทารุณกรรมเด็ก
3. แนวคิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรม
 - 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรองสิทธิเด็ก
 - 3.2 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการเด็ก
 - 3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานแบบสหวิชาชีพ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยด้านการเปิดรับข่าวสาร
 - 4.2 งานวิจัยด้านการทารุณกรรมเด็ก

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ

ปรมะ สตะเวทิน (2540 : 65-66) ได้ให้แนวคิดการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดข่าวสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าเป็นผู้ส่งสาร ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร โดยผ่านสื่อ ทั้งนี้อองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารที่สำคัญได้แก่ ผู้ส่งสาร (แหล่งสาร) สาร สื่อ (ช่องสาร) และผู้รับสาร ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด และในส่วนของ “สื่อ” นั้น มีความสำคัญอย่าง

มากในการเป็นตัวกำหนดว่า ช่องทางการสื่อสารประเภทใดที่ผู้ส่งสารใช้เพื่อก่อให้เกิดผลสำเร็จ ในอันที่จะก่อให้เกิดความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ตามที่ผู้ส่งสารต้องการได้

การสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารที่ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ทำการสื่อสารในลักษณะตัวต่อตัว (person to person) กล่าวคือ ทั้งฝ่ายผู้ส่งสาร และผู้รับสาร สามารถติดต่อแลกเปลี่ยนสารกัน ได้โดยตรง ในขณะที่คนหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร ส่วนคนอื่น ๆ จะทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร การสื่อสารระหว่างบุคคลจึงเกิดขึ้นได้ทั้งในกรณีของคนสองคน และในกรณีของกลุ่มย่อย (small group) ซึ่งมีคนมากกว่าสองคนขึ้นไปรวมตัวกันในลักษณะที่สามารถติดต่อแลกเปลี่ยนสารกันได้โดยตรง (ปรมา สตะเวทิน, 2538 : 35) ทั้งนี้ กระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อ ผู้รับสาร ผล และปฏิกิริยาสนองกลับ ซึ่ง โรเจอร์ส และชอุมเคอร์ (Rogers and Shoumaker, 1971 : 252-53) ได้กำหนดคุณลักษณะของสื่อบุคคลไว้ดังนี้

1. สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างผู้รับและผู้ส่งสารได้ กล่าวคือ ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจสารก็สามารถโต้ถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากแหล่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว สำหรับผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการและความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน
2. สามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึก หรือสร้างทัศนคติใหม่

สื่อมวลชน

เป็นสื่อที่ทำให้ผู้ส่งสาร ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มบุคคล ที่สามารถส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายที่เป็นจำนวนมาก และอยู่กันอย่างกระจัดกระจายได้ในเวลาอันรวดเร็ว โดยทั่วไปแล้ว "สื่อ" ที่เรียกว่า "สื่อมวลชน" ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร และภาพยนตร์ (ปรมา สตะเวทิน, 2538 : 134-5)

คุณลักษณะของสื่อมวลชน

สเตียร์ เซปประทับ (ม.ป.ป. : 18) ได้กล่าวว่าช่องทางที่เป็นสื่อมวลชนสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ต่อไปนี้ได้เป็นอย่างดี คือ

1. สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก ๆ ได้ในเวลาอันรวดเร็ว
2. สามารถให้ความรู้และข่าวสารได้ดี

3. สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ไม่พึงปรารถนาได้

หน้าที่ของสื่อมวลชน

แฮโรลด์ ดี ลาสเวลล์ (Harold D. Laswell, 1948 : 37-51) ได้กล่าวถึงหน้าที่หลักของสื่อมวลชนไว้ ดังนี้

1. หน้าที่ในการสอดส่องดูแลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม (Surveillance of the Environment) ได้แก่ การแสวงหาและเผยแพร่ข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นการทำหน้าที่รวบรวมและรายงานข่าวสารที่น่าสนใจไปสู่สมาชิกในสังคม
2. หน้าที่ในส่วนต่าง ๆ ในสังคม เพื่อแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม (Correlation of the Parts of Society in Responding to the Environment) ได้แก่การที่สื่อมวลชนแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์สิ่งที่เป็นข่าว เพื่อเป็นการกระตุ้นให้มีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการทำหน้าที่ชักจูงใจ
3. หน้าที่ในการถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นต่อไป (Transmission of the Social Heritage from the Generation to the Next) ได้แก่การที่สื่อมวลชนทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสมาชิกสังคมไปยังสมาชิกรุ่นใหม่ เพื่อให้วิทยาการและวัฒนธรรมของสังคมดำรงอยู่ต่อไป อันเป็นการทำหน้าที่ให้การศึกษา
4. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (Entertainment) อันเป็นการสร้างความสนุกสนานให้กับสมาชิกในสังคม เพื่อเป็นการพักผ่อนและลดความตึงเครียดจากเหตุการณ์ต่าง ๆ

อิทธิพลของสื่อมวลชน

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (1966) กล่าวคือ อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อคนในสังคมว่า เป็นเพียงแรงเสริมในกระบวนการโน้มน้าวใจต่อความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีอยู่แล้ว สื่อมวลชนไม่ได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อตัวบุคคล แต่ต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการสื่อสารร่วมด้วยจึงจะมีอิทธิพลต่อบุคคลได้ ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ อุปนิสัย กระบวนการเลือกสาร บรรทัดฐานของกลุ่ม การเผยแพร่ข่าวสารโดยบุคคล หรือผู้นำความคิด ระบบการปกครอง และระบบการสื่อสารมวลชน ในขณะที่ ซิมบาร์โด และไลเพอร์ (Zimbardo and Leipper, 1991) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของการเสนอข่าวสารบ่อย ๆ ครั้งไว้ในทฤษฎีเกี่ยวกับ Familiarity ไว้ว่า การที่สารนั้น ๆ มีการเสนอเนื้อหาผ่านสื่อต่าง ๆ ซ้ำกันบ่อย ๆ จะทำให้เกิดความคุ้นเคยกับข่าวสาร อันจะก่อให้เกิดความสนใจ ความเข้าใจ และการยอมรับ ซึ่งนับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปตามเนื้อหาที่นำเสนอ นั้น ๆ หากเป็นเนื้อหาในทางที่ดี การโน้มน้าวใจให้เกิดการกระทำตามก็จะมี การปฏิบัติตามคำแนะนำนั้น ๆ ในที่สุด

อย่างไรก็ตาม หากจะเปรียบเทียบกัน ระหว่างการสื่อสารมวลชนกับการสื่อสารระหว่างบุคคลแล้ว คาทซ์และลาซาร์สเฟลด์ (Katz and Lazarsfeld, 1955 : 27) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล มีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และยอมรับที่จะให้ความร่วมมือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ดังนั้นสื่อบุคคลจึงมีความสำคัญมากกว่าสื่อมวลชนในชั้นจิตใจ ในขณะที่สื่อมวลชนจะมีความสำคัญกว่าในชั้นของการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และอาจมีผลบ้างในการสร้างทัศนคติในเรื่องที่บุคคลไม่เคยรู้มาก่อน

สื่อเฉพาะกิจ

นอกจากสื่อทั้ง 2 ประเภทที่ใช้เป็นช่องทางการสื่อสารดังกล่าวแล้ว ยังมีสื่อเฉพาะกิจ (Specialized Media) อีกประเภทหนึ่งที่ใช้ถ่ายทอดข่าวสารไปยังกลุ่มบุคคล และกลุ่มชน ซึ่งสื่อเฉพาะกิจสร้างขึ้นมาเพื่อให้ติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะด้วย ตัวอย่างของสื่อประเภทนี้ได้แก่ สื่อประเภทโสตทัศนูปกรณ์ (Audio Visual Media) และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว โปสเตอร์ จุลสาร หรือวารสาร ที่ส่งไปยังกลุ่มเป้าหมายทางไปรษณีย์ หรือตามงานนิทรรศการต่าง ๆ

สมควร กวียะ (2530 อ้างถึงใน อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2537 : 196) ได้ให้คำจำกัดความของสื่อเฉพาะกิจว่า เป็นสื่อที่สร้างขึ้นหรือซื้อ หรือเช่า โดยองค์กรใดองค์กรหนึ่ง เพื่อใช้ในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ขององค์กรนั้นโดยเฉพาะ สื่อเฉพาะกิจจัดเป็นแขนงหนึ่งของสื่อมวลชน แต่ได้พัฒนาเนื้อหาเพื่อให้เป็นประโยชน์เป็นเรื่อง ๆ ไป ดังนั้น สื่อเฉพาะกิจโดยทั่วไปจึงมีกลุ่มเป้าหมายที่แน่นอน มีการส่งเนื้อหาต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์เฉพาะกลุ่มนั้น ๆ การผลิตไม่ยุ่งยาก และการนำเสนอเนื้อหาเป็นไปอย่างง่าย ๆ

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจ หรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนของที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตน แรงแผลกดันที่ทำให้บุคคลหนึ่ง ๆ ได้มีการเลือกรับสื่อ นั้น เกิดจากคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รับสารในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- 1) องค์กรประกอบทางจิตใจ เช่น กระบวนการเลือกรับข่าวสาร การเลือกรับรู้ตามทัศนคติ และประสบการณ์เดิมของตน
- 2) องค์กรประกอบทางด้านสังคม สภาพแวดล้อม เช่น ครอบครัว วัฒนธรรม ประเพณี ลักษณะทางประชากร เช่น อายุ เพศ ภูมิฐานะ การศึกษา ตลอดจนสถานภาพทางสังคม

ในการเปิดรับข่าวสารนั้น ผู้รับสารอาจเปิดรับสารโดยผ่านกระบวนการเลือกรับข่าวสาร (Selective Process) ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ (พีระ จิระโสภณ, 2535 : 636-640)

1. การเลือกรับหรือการเลือกสนใจ (Selective Exposure) บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสนับสนุนความคิดของตน และนำไปใช้แก้ปัญหา โดยบุคคลจะเลือกให้ความสนใจต่อข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อของบุคคลนั้น ๆ โดยพยายามหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดต่อทัศนคติและความคิดดั้งเดิม เพราะการได้รับข่าวที่ไม่สอดคล้องความรู้สึก จะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและสับสนได้

2. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Selective Interpretation) หลังจากที่บุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้วอาจมีการเลือกรับรู้และเลือกตีความสารที่ได้รับด้วยตามประสบการณ์ของแต่ละคน ซึ่งจะมีการตีความข่าวสารที่ได้ตามความเข้าใจของตนเอง หรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ สภาวะการทางอารมณ์ และแรงจูงใจของตนในขณะนั้น

3. การเลือกจดจำ (Selective Retention) นอกจากบุคคลจะเลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และตีความข่าวสารไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนแล้ว บุคคลยังเลือกที่จะจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเข้าไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืมข่าวสารที่ไม่ตรงกับความสนใจของตน

1.3 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences Theory)

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวบุคคลถือเป็นปัจจัยที่สำคัญมากทางการสื่อสารตามแนวทฤษฎี ความไม่สอดคล้องทางความคิดในด้านพฤติกรรมเปิดรับข่าวสาร การตัดสินใจเลือกรับข่าวสารอาจมีสาเหตุมาจากการที่บุคคลนั้น ๆ มีสิ่งสะสมอยู่ในตัวบุคคลมาตั้งแต่เกิดแตกต่างกัน เช่น ความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม ประสบการณ์การเรียนรู้ บรรทัดฐานของกลุ่ม ฯลฯ ลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคลนี้เกิดเป็นทฤษฎีที่เรียกว่า ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล

ทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนามาจากแนวความคิดเรื่องสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimula-Response) หรือ S-R Theory ซึ่งนำมประยุกต์ใช้อธิบายเกี่ยวกับการสื่อสารไว้ว่าผู้รับสารที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันจะมีความสนใจต่อข่าวสารแตกต่างกัน โดย เดอเฟลอร์ (De Fleur อ้างถึงใน พัทณี เขยจรรยา และคณะ, 2538 : 185) ได้วางหลักเกณฑ์พื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีไว้ว่า

1. บุคคลมีความแตกต่างกันทางด้านบุคลิกภาพและสภาพทางจิตวิทยา
2. ความแตกต่างดังกล่าวนี้เป็นเพราะบุคคลมีการเรียนรู้มาจากสังคมที่แตกต่างกัน
3. บุคคลที่อยู่สภาพแวดล้อมต่างกัน จะได้รับการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

4. การเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้บุคคลมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และบุคลิกภาพที่แตกต่างกันดังกล่าว

1.4 ทฤษฎีระบบทั่วไป (General System Theory)

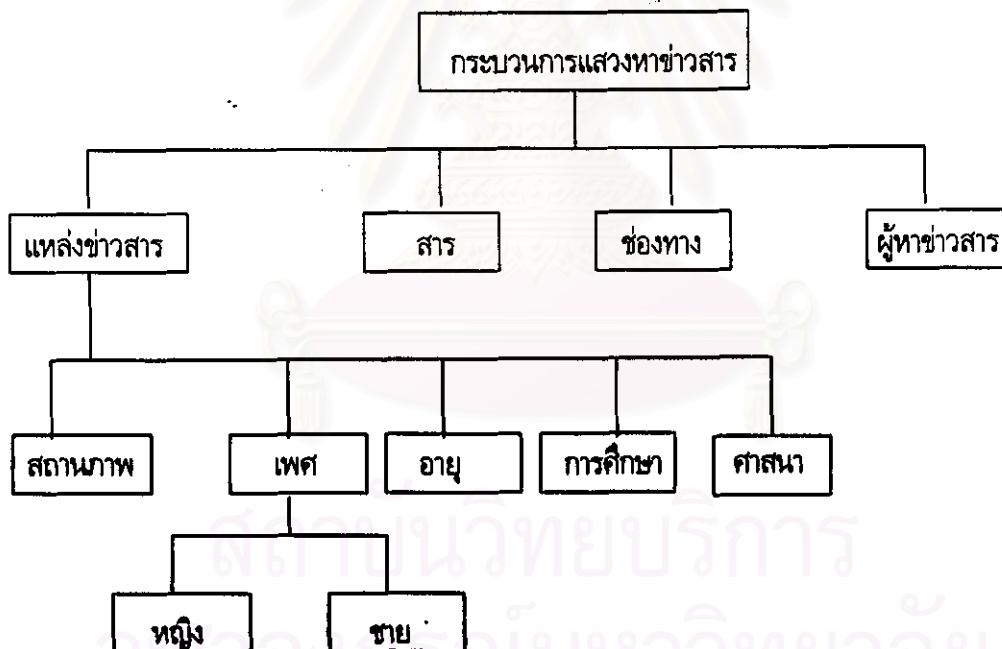
การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และวิธีปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม โดยใช้บางส่วนของทฤษฎีระบบทั่วไปมาศึกษาในส่วนของกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ซึ่งผู้เริ่มต้นพัฒนาทฤษฎีระบบทั่วไปคือ ลุดวิก วอน เบออร์ทาลแฟฟ (Ludwig Von Bertalanffy, 1975 : 10-17) นักชีววิทยาที่มีชื่อเสียง โดยนำเสนอทฤษฎีนี้ในปี พ.ศ. 2480 เพื่อใช้อธิบายระบบของสิ่งมีชีวิตในสาขาชีววิทยาก่อน แล้วจึงนำไปประยุกต์อธิบายปรากฏการณ์ในสาขาวิชาอื่น ๆ อีกมากมาย รวมถึงสาขาวิชาวิทยาศาสตร์

ระบบ หมายถึง ผลรวมของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ (Component) อีกระยะต่าง ๆ ซึ่งระบบจะมีคุณสมบัติ (Property) และหน้าที่ (Function) ที่แตกต่างไปจากคุณสมบัติ ทั้งนี้ หน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบที่รวมกันขึ้นมาเป็นระบบขึ้น เมื่อกล่าวว่าสิ่งใดเป็นระบบ สิ่งนั้นจะต้องประกอบด้วย 4 ส่วน กล่าวคือ 1) องค์ประกอบ (component) 2) ความสัมพันธ์ (relation) 3) ขอบเขต (boundary) และ 4) สิ่งแวดล้อม (environment) เช่น ถ้ากล่าวถึงระบบการสื่อสารของมนุษย์ ก็หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสาร ที่ทำการส่งสารผ่านช่องทางไปสู่ผู้รับสาร โดยอยู่ในขอบเขตของสังคมใดสังคมหนึ่ง เช่น ในหมู่บ้านหนึ่งหมู่บ้านและสิ่งแวดล้อมคืออะไรก็ได้ที่อยู่นอกขอบเขตของหมู่บ้านนั้น (เบรนต์ ดี รูเบน (Brent D, Ruben), 1983 : 131-148)

ส่วน กระบวนการ นั้นถือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบเท่านั้น เมื่อเรากล่าวว่าสิ่งใดเป็นกระบวนการ ก็หมายถึงปรากฏการณ์ที่แสดงความต่อเนื่องกันในชั่วระยะเวลาหนึ่ง องค์ประกอบต่าง ๆ ในกระบวนการ จะมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อกัน (พัชนี เขยจรรยา และคณะ, 2538 : 7) เราอาจใช้แบบจำลองการสื่อสาร มาอธิบายกระบวนการสื่อสารได้ ตัวอย่างเช่น กระบวนการหาข้อมูลข่าวสารของนักสังคมสงเคราะห์ อาจใช้แบบจำลองของเดวิด เบอริโล (David Berlo, 1960 : 72) ที่กล่าวว่า กระบวนการสื่อสารประกอบด้วย S M C R (Source, Message, Channel, Receiver) มาอธิบายได้ว่ากระบวนการสื่อสารของนักสังคมสงเคราะห์ เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งเป็นผู้หาข่าวสาร (Receiver) ทำการหาข่าวสาร (Message) ผ่านช่องทางต่าง ๆ (Channel) จากแหล่งข่าวสาร (Source) ภายในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เป็นต้น

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบในแต่ละกระบวนการ เราจะพบว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่ซับซ้อนจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ เป็นลำดับชั้น (Hierarchy) เช่น กระบวนการแสวงหาข่าวสารของนักสังคมสงเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นประกอบด้วย แหล่งข่าวสาร สาร ช่องทาง และผู้หาข่าวสาร หากใช้ลักษณะทางประชากร (Demographic Characteristics) มาวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยของแหล่งข่าวสาร ก็สามารถแบ่งองค์ประกอบย่อยได้เป็น สถานภาพในสังคม เพศ อายุ การศึกษา เป็นต้น ถ้าจะแบ่งต่อไปอีก องค์ประกอบย่อยของเพศของแหล่งข่าวสาร ก็ได้แก่ เพศหญิงและเพศชาย (ประมะ สตะเวทิน, 2538 : 104-107) (ดูภาพที่ 1) องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น สาร ช่องทางและผู้หาข่าวสาร ก็สามารถแบ่งองค์ประกอบย่อยได้เช่นกัน แต่ในที่นี้แสดงเพียงตัวอย่างของการแบ่งองค์ประกอบย่อยของแหล่งข่าวสารเท่านั้น

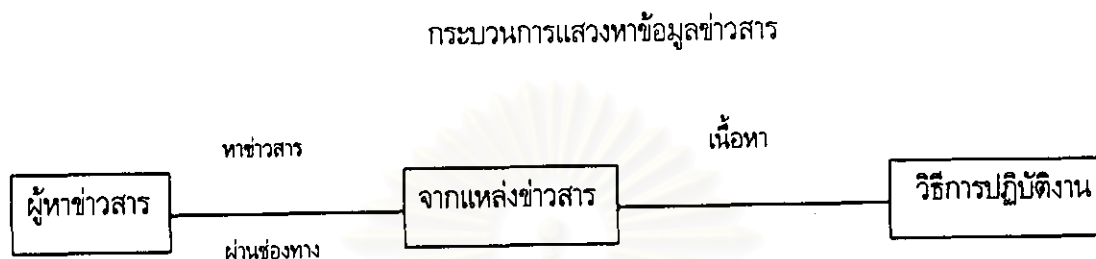
ภาพที่ 1
แสดงลำดับชั้นขององค์ประกอบในกระบวนการแสวงหาข่าวสาร

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการขึ้นมา จะเห็นว่า หากองค์ประกอบแต่ละอย่างอยู่แยกกัน ก็ไม่อาจมีกระบวนการขึ้นมาได้ คุณสมบัติและหน้าที่ของกระบวนการจะดำเนินไปดีขึ้นอยู่กับการจัดความสัมพันธ์ที่ถูกต้องของแต่ละองค์ประกอบที่มกอยู่ร่วมกัน เช่น ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร คือ การที่ผู้หาข่าวสารทำการหาข่าวสารจากแหล่งข่าวสาร เพื่อรวบรวมข้อมูลไปหาแนวทางปฏิบัติ (ดูภาพที่ 2 ประกอบ)

ภาพที่ 2

แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

คุณสมบัติพื้นฐานของกระบวนการ วิลเลียม ชโรด และแดน โวอิค (William Shrode and Dan Voich, 1974 : 124-133) จะสอดคล้องกับคุณสมบัติของระบบ ในฐานะที่กระบวนการเป็นส่วนหนึ่งของระบบ ดังนี้

1. พฤติกรรมของกระบวนการเป็นพฤติกรรมแบบมีวัตถุประสงค์ (Purposive behavior) หมายถึง การที่แต่ละองค์ประกอบเข้ามารวมกันเป็นกระบวนการหนึ่ง ๆ ขึ้นมานั้น ทำให้เกิดผล (Output) อย่างใดอย่างหนึ่งเช่น กระบวนการแสวงหาข่าวสารเป็นการรวมความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งข่าวสาร ช่องทาง และผู้หาข่าวสาร เพื่อให้เกิดการจัดทำโครงการที่จะตอบสนองความต้องการของชาวบ้าน ขึ้นมาในหมู่บ้านนั้น
2. ความเป็นองค์รวม (Wholism) ของกระบวนการ หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ของกระบวนการมีความสัมพันธ์กัน เพื่อนำไปสู่ความเป็นกระบวนการ แต่ละองค์ประกอบหากถูกแยกส่วนก็ไม่มีสิ่งทีเรียกว่า กระบวนการเหลืออยู่ เหลือแต่เพียงองค์ประกอบเดียวที่ไม่อาจทำให้เกิดผลอะไรขึ้นมาได้ เช่น ตัวของแหล่งข่าวสารไม่อาจทำให้เกิดการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ได้ ถ้าปราศจากสารหรือช่องทางหรือผู้หาข่าวสาร
3. การเปลี่ยนแปลง (Transformation) สิ่งที่เข้ามาภายในกระบวนการ (input) ให้เป็นผล (output) อย่างใดอย่างหนึ่งออกมา เช่น ผู้หาข่าวสารทำการแปลความหมายของสาร (input) ที่ได้รับ และวิเคราะห์เพื่อนำไปจัดทำโครงการ (output)
4. การมีความสัมพันธ์กัน (Interrelateness) ของแต่ละองค์ประกอบในกระบวนการ ถ้าองค์ประกอบหนึ่งมีความเปลี่ยนแปลง จะมีผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ไปด้วย เช่น ในกระบวนการหาข่าวสาร ถ้าผู้หาข่าวสารเปลี่ยนแหล่งข่าวสารที่มีความแตกต่างไปจากแหล่งข่าวสารเดิม ก็อาจจะได้รับข่าวสารต่างชนิด และอาจต้องเปลี่ยนช่องทางของการสื่อสารไปด้วย

2. แนวคิดเรื่องการทารุณกรรมเด็ก

ในการศึกษาเรื่องการทารุณกรรมเด็ก ควรที่จะทำความเข้าใจคำว่า “เด็กถูกทารุณกรรม” เสียก่อนว่า มีความหมายอย่างไร ทั้งนี้ได้มีผู้ให้ความหมายของเด็กถูกทารุณกรรมไว้หลากหลายดังนี้

วิชา มหาคุณ และวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล (2533 : 11) ได้ให้ความหมายของเด็กถูกทารุณกรรม หมายถึง เด็กที่ถูก บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็ก กระทำทารุณกรรม จนได้รับอันตรายแก่กาย และจิตใจ หรือได้รับอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและสุขภาพจิต

สำหรับ จิตตนันท์ (2537 : 13-14) ให้ความหมายของเด็กถูกทารุณกรรม หมายถึง เด็กที่ถูกกระทำมิดี มิร้าย ซึ่งอาจจะเป็นการกระทำทางร่างกาย การทอดทิ้งละเลย การทำร้ายทางอารมณ์และจิตใจและการทำร้ายด้วย วาจา

พนม เกตุมาน (2540 : 53) ให้ความหมายของเด็กถูกทารุณกรรม หมายถึง การที่เด็กได้รับความทุกข์ทรมานทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และทางเพศจากผู้อื่น

สำหรับการทารุณกรรมเด็กนั้น จากการศึกษาแนวความคิดของนักสังคมสงเคราะห์ นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา และนักกฎหมาย มีการให้ความหมายของ “การทารุณกรรมเด็ก” ดังนี้

กิติพัฒน์ นนทปัทมดูลย์ (2526 : 18) ให้ความหมายของการทารุณกรรมเด็ก หมายถึง การทำอันตรายหรือถูกคุกคามต่อสุขภาพหรือสวัสดิภาพของเด็ก โดยบุคคลซึ่งต้องดูแลรับผิดชอบต่อสุขภาพหรือสวัสดิภาพของเด็ก ด้วยการทำให้บาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ไม่ใช่เป็นอุบัติเหตุ ด้วยการกระทำทารุณทางเพศ หรือด้วยการกระทำต่อเด็กอย่างทารุณ

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล (2532 : 67) ให้ความหมายของการทารุณกรรมเด็ก หมายถึง บิดา มารดา ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองกระทำด้วยประการใด ๆ ต่อเด็ก ซึ่งอยู่ในความปกครองดูแลของตน ด้วยวิธีผิดธรรมดา หรือโดยใช้อารมณ์หรือด้วยความโกรธแค้นจนเป็นเหตุให้เด็กนั้นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ เช่น ให้ออดอาหาร ให้งานหนักจนเกินกำลังความสามารถของเด็ก จับเด็กผูกโยงไว้กับข้อเท้า เชี่ยนตังจนเลือดออก ใช้เตารีดนวดตัว ฯลฯ และให้หมายถึง การทอดทิ้งเด็กหรือประพฤติดุร้ายทางเพศกับเด็กด้วย

จรรย์ยา นิตย์สุวรรณ (2537 : 6) ให้ความหมายของการทารุณกรรมเด็ก หมายถึง การที่บิดามารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ หรือผู้ดูแลเด็ก เลี้ยงดูอบรมเด็กอย่างไม่เหมาะสม ปล่อยปละละเลย ไม่เอาใจใส่ต่อเด็ก และมีการกระทำทารุณต่อเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมถึงการกระทำผิดทางเพศ อันส่งผลให้เด็กได้รับความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ

เอลิซาเบธ เอฟเวท (Elizabeth Evatt) (อ้างใน วิชา มหาคุณ, 2533 : 36) ให้ความหมายของการทารุณกรรมเด็ก หมายถึง การที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ตลอดจนญาติใกล้ชิด กระทำอันตรายแก่กายและจิตใจ การทอดทิ้งเด็ก (neglect) ตลอดจนการประพฤติหุนหันพลั้งพิริตทางเพศสัมพันธ์ (sexual abuse)

เจ.ซี. โคลแมน (Coleman, J.C. 1976 : 130) ให้ความหมายของการทารุณกรรมเด็ก หมายถึง การที่บิดา มารดา ไม่ให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก ขาดความสนใจในความเป็นอยู่ของเด็ก ไม่มีเวลาให้กับเด็ก ไม่ให้ความสำคัญในสิทธิของเด็ก หรือไม่ยอมรับว่าเด็กเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว

บี.ดี. ชมิตท์ (Schmitt, B.D. 1979 : 79) ให้ความหมายของการทารุณกรรมเด็ก หมายถึง การที่บิดา มารดา หรือผู้ดูแลเด็ก กระทำด้วยประการใด ๆ ต่อเด็ก และยังคงผลให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของเด็กนั้น

ลักษณะการกระทำทารุณกรรมเด็ก

ตามความเห็นของ พนม เกตุมาน (2540 : 53-54) ประกอบกับ Child Protocol : An Investigation Procedure to Coordinate Response in the Regional Municipality of Ottawa-Carleton (1989 :3-4) สามารถแบ่งลักษณะของการกระทำทารุณกรรมเด็กได้ดังนี้

1. การกระทำทารุณกรรมทางร่างกาย (Physical Abuse) เป็นการทำร้ายร่างกายเด็ก รวมถึงการทำให้เด็กได้รับอันตราย หรือบาดเจ็บ ซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่ใช่อุบัติเหตุ โดยสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลอื่น ลักษณะการทารุณกรรมเด็กทางร่างกาย ได้แก่ การทุบตี การทำให้เกิดบาดแผลจากไฟฟ้า น้ำร้อนลวก ตลอดจนการใช้กำปั้นหรืออุปกรณ์อื่น การเตะ การโยน หรือเขย่าเด็ก (Shaking) ฯลฯ

2. การกระทำทารุณทางจิตใจ อารมณ์ (Psychological and Emotional Abuse) เป็นพฤติกรรมที่ทำให้เด็กทุกทรมานจิตใจ ก่อให้เกิดความหวาดกลัว ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์เกิดความรู้สึกต่อตนเองในทางไม่ดี ลักษณะการทารุณกรรมเด็กทางอารมณ์ได้แก่ การตำหนิ หรือดูถูกเด็กซ้ำแล้วซ้ำอีก ตัดความเป็นพ่อแม่หรือผู้ดูแลอย่างเปิดเผย ประชดประชัน ดู หรือว่ากล่าวที่มีความรุนแรงมากกว่าการตักเตือน สั่งสอนธรรมดา ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกทางจิตใจ และอารมณ์ไม่ต่อเนื่องและยาวนาน

3. การกระทำทารุณกรรมทางเพศ (Sexual Abuse) เป็นพฤติกรรมทางเพศที่กระทำต่อเด็ก โดยเด็กอาจจะยินยอมหรือไม่ก็ได้ เช่น การร่วมประเวณี การล่วงเกินทางเพศ การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศที่เกี่ยวกับเด็ก รวมถึงการกระทำอนาจารด้วยการแสดงอวัยวะเพศต่อเด็ก ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้กระทำ ถึงแม้ว่าบางครั้งการล่วงเกินทางเพศในเด็กเล็ก ๆ เด็กอาจจะไม่รู้สึกรู้สึกร้อน เนื่องจากไม่เข้าใจว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับตัวเอง แต่การกระตุ้นทางเพศแก่เด็กเช่นนั้น จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพผิดปกติ

4. การปล่อยปละละเลยเด็ก (Child Neglect) เป็นการละเลยของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลที่ไม่ได้ปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย รวมถึงการไม่ให้คำแนะนำในฐานะผู้ปกครองอย่างเพียงพอ การไม่ดูแลให้การพยาบาลเมื่อจำเป็นหรือปฏิเสธที่จะให้การรักษาพยาบาลเมื่อเด็กต้องการ และยังรวมถึงการละเลยที่จะทำให้เกิดการหยุดยั้งการเจริญเติบโตในลักษณะที่เด็กน้ำหนักไม่เพิ่มเท่าที่ควร สืบเนื่องจากปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคม ซึ่งอาจรวมถึงการไม่มีความสัมพันธ์ที่ดี การเลี้ยงดูที่ไม่เพียงพอ การกีดกันไม่ให้มีความรู้สึกสนุกสนานมีชีวิตชีวา (emotional deprivation) และการไร้ความสามารถในการเป็นผู้ปกครอง

สาเหตุการกระทำทารุณกรรมเด็ก

อพชา ชัยมงคล (2539 : 34-37) ได้อาศัยพื้นฐานทฤษฎีความไม่เป็นระเบียบทางสังคมและทฤษฎีบทบาท เข้ามาวิเคราะห์และอธิบายถึงสาเหตุการกระทำทารุณกรรมเด็ก สรุปได้ดังนี้

1. ความบกพร่องของสถาบันครอบครัว สังคมย่อมคาดหวังว่า บิดา มารดา ผู้ให้กำเนิดบุตร ย่อมจะเอาใจใส่เลี้ยงดูบุตรให้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม แต่บางครั้งบิดามารดาที่ไม่สามารถกระทำเช่นนั้นได้ ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีบิดามารดาจำนวนมากไม่น้อยที่เลี้ยงดูบุตรในสภาพที่ไม่เหมาะสม (Maltreatment) ละเลยบทบาทหน้าที่หลัก 4 ประการ ของสถาบันครอบครัว คือ 1.1) ถ้ามีภรรยาจะต้องมีเพศสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดสมาชิกใหม่ของครอบครัวและสังคม 1.2) จะต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กอ่อน 1.3) จัดหาโภชนาการให้แก่สมาชิกในครอบครัว และ 1.4) ให้ความรักความอบอุ่นซึ่งกันและกัน ซึ่งการไม่กระทำหน้าที่หลักนี้เอง ทำให้เกิดความบกพร่องในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก ส่งผลต่อการเลี้ยงดูเด็ก เช่น กรณีที่สามีภรรยามีความสัมพันธ์ทางเพศบกพร่อง อาจจะทำให้เกิดการล่วงเกินทางเพศขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวได้ หรือกรณีที่บิดามารดาจะมีความรู้สึกไม่ต้องการเด็กนั้น การกระทำทารุณกรรมกับเด็กจึงมักเกิดขึ้น (สมลักษณ์ ชนอม, 2537 : 21)

2. ความบกพร่องของสถาบันเศรษฐกิจ จากสภาพเศรษฐกิจที่บีบคั้น ทำให้พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อให้มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางสังคมบีบบังคับให้สภาพแวดล้อมในครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวที่ยากจน ไม่เอื้ออำนวยให้เด็กเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความรักความเข้าใจ เด็กจึงถูกหลงโหลอย่างทารุณทั้งร่างกายและจิตใจจนถึงขั้นรุนแรง

3. ความบกพร่องในการทำหน้าที่ของสถาบันการศึกษา ระบบการศึกษาของไทยมุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการ และความเป็นเลิศทางปัญญาของเด็ก มากกว่าจะมุ่งเน้นพัฒนาให้เด็กดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง สถาบันการศึกษายังขาดการให้ความรู้ถึงสิทธิเด็กพึงได้รับจากการเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ของสังคม ซึ่งใครจะล่วงละเมิดไม่ได้ แม้แต่บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง

4. ความบกพร่องในการทำหน้าที่ของสถาบันศาสนาและความเชื่อ หลักของทุกศาสนาสอนให้ทุกคนมีความประพฤติอยู่ในกฎระเบียบของสังคม เพื่อให้สังคมสงบสุข แต่ในปัจจุบันมักพบเห็นว่า ผู้ที่ใกล้ชิดกับศาสนาเองกระทำตัวไม่เหมาะสม ไม่เป็นตัวอย่างที่ดี เช่น กรณีพระมีเพศสัมพันธ์กับลูกสาว นอกจากนี้ คนไทยก็ห่างศาสนามากขึ้น ไม่เข้าใจในแก่นแท้ของศาสนา แต่กลับมีความเชื่อและยึดถือความเชื่อนั้น ๆ อย่างเหนียวแน่น เช่น ความเชื่อที่สังคมมอบความเป็นใหญ่ให้เพศชาย ดังนั้นผู้ถูกกระทำทารุณกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นเพศหญิง นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่ว่า ถูกเป็นสมบัติของพ่อแม่ พ่อแม่จึงทำการละเมิดสิทธิเด็ก ซึ่งเป็นลูกของตนได้

5. ความบกพร่องในการทำหน้าที่ของสถาบันการเมือง และการปกครอง ปัจจุบันรัฐค่อนข้างละเอียด และไม่สามารถควบคุมและลงโทษการกระทำผิดที่มีผลต่อสมาชิกในสังคมได้ เช่น สื่อบางประเภทที่มีผลกระทบต่อการกระทำผิดทางเพศ หรือก่อให้เกิดความรุนแรงในสังคม แต่รัฐควบคุมไม่ได้ ทำให้เด็กมีโอกาสเสี่ยงตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า เช่น กรณี "น้องแอน" อายุ 4 ปี ถูกข่มขืนแล้วฆ่าโดยเด็กชายอายุ 14 ปี มีพฤติกรรมชอบดูวิดีโอโป๊ ซึ่งมีผลกระทบความอยากลองทางเพศ หรือในกรณีเด็กชายอายุ 5 ขวบ ถูกเด็กชายอายุ 12 ปี ใช้น้ำตาเทียนหยดทั้งตัวจนเป็นแผล เนื่องจากการลอกเลียนแบบจากภาพยนตร์ญี่ปุ่น เป็นต้น

ผลกระทบของเด็กที่ถูกทารุณกรรม

พนม เกตุมาน (2540 : 55-57) ได้อธิบายถึงผลกระทบของการกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อพัฒนาการในส่วนต่าง ๆ ของเด็กดังนี้

1. ผลกระทบทางร่างกาย ในเด็กเล็กการทอดทิ้งเด็กจะทำให้เด็กไม่เติบโตมีพัฒนาการช้า ภูมิคุ้มกันทานโรคต่ำ มีพฤติกรรมผิดปกติต่าง ๆ เช่น โคลิก ระเบิด โยกตัว ฯลฯ การทารุณกรรมทางร่างกายในตัวเด็กเล็ก อาจทำให้เด็กบาดเจ็บกระดูกหัก มีบาดแผลทำให้เด็กพิการหรือเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ ในกรณีของเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศ จะเกิดอาการอักเสบติดเชื้อทางเดินปัสสาวะ ปัสสาวะอักเสบ และปวด มีตกขาวหรือหนองบริเวณอวัยวะเพศมีอาการปวดท้องได้

2. ผลกระทบทางด้านจิตใจ เด็กอาจจะมีปัญหาทางด้านสุขภาพและมีบุคลิกภาพที่ผิดปกติได้ กล่าวคือ เด็กจะมีความวิตกกังวลสูง ทำอะไรมักจะไม่ประสบความสำเร็จ ยังผลทำให้เด็กมีความรู้สึกสิ้นหวัง ขาดความมั่นใจห่อเหี่ยว บางรายมีพฤติกรรมทำลายตนเอง เช่น การฆ่าตัวตาย เป็นต้น

3. ผลกระทบด้านคุณภาพประชากร ผลของการกระทำทารุณกรรมได้หล่อหลอมบุคลิกภาพที่ไม่พึงประสงค์ และบั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาตนเองของเด็ก เช่น การได้รับการกระทบกระเทือนทางสมอง กลายเป็นเด็กปัญญาอ่อน หรืออาจมีบุคลิกภาพก้าวร้าว และมีปัญหาด้านความประพฤติและพร้อมที่จะทารุณลูกหลานต่อไป

4. ผลกระทบด้านสังคม เด็กที่ถูกลงโทษอย่างรุนแรง อาจจะหนีออกจากบ้าน กลายเป็นเด็กเร่ร่อน ง่ายต่อการถูกชักจูงไปสู่ปัญหาอาชญากรรม หรือมีโอกาสที่จะกระทำผิดกฎหมายได้สูงมาก และเชื่อว่าเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม จะมีบุคลิกภาพก้าวร้าว มักจะก่ออาชญากรรมต่อชีวิตร่างกายสูง ซึ่งกระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพของสังคม นำไปสู่ความไม่มั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน (สังวร สมบัติใหม่ : 2530, 11)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรม

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรองสิทธิเด็ก

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรองสิทธิเด็ก ปรากฏอยู่ในคำประกาศและข้อตกลงต่าง ๆ ดังนี้

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ประกาศโดยสมัชชาสหประชาชาติเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 เป็นประกาศที่ได้รับการยอมรับโดยมติเอกฉันท์จากที่ประชุมสมาชิกของสหประชาชาติ รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติทุกประเทศมีพันธะทางศีลธรรมที่ต้องปฏิบัติตามในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้รับความเกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็กในข้อ 25 (2) ว่า “มารดาและเด็กขบถที่จะได้รับการดูแลและความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นบุตรในหรือนอกสมรส ย่อมได้รับความคุ้มครองทางสังคมเช่นกัน” (ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2533 :19-20)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน

สมัชชาองค์การสหประชาชาติได้ลงมติเห็นชอบในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อปี พ.ศ. 2502 ซึ่งประกาศยืนยันว่า มนุษย์โลกทุกคนมีหน้าที่ต่อเด็กในการที่จะมอบแต่สิ่งที่ดีที่สุดให้เด็ก รวมถึงการให้ความคุ้มครองป้องกันเพื่อสวัสดิภาพเด็กอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนดังกล่าว ไม่กำหนดข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามหรือมีบทบังคับ ดังนั้นประเทศภาคีสมาชิกอาจเพียงลงนามรับรอง แต่มิได้นำหลักการปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนไปปฏิบัติตามอย่างจริงจังก็ได้ และจากจุดอ่อนของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนดังกล่าว ทำให้มีการริเริ่มแนวทางใหม่ขึ้นมา นั่นก็คือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

เป็นเอกสารทางกฎหมายระหว่างประเทศ มีผลบังคับทางกฎหมาย ซึ่งมีความสำคัญในระดับสากล เนื่องจากมีภาคีสมาชิกถึง 187 ประเทศ โดยอนุสัญญานี้กำหนดให้รัฐภาคี จะต้องปกป้องเด็กจากการถูกใช้ บริการทางเพศและการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และจะต้องส่งเสริมฟื้นฟูสภาวะทางกายและจิตใจ ตลอดจนการ กลับเข้าไปอยู่ในสังคมของเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารรับอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและ ประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2540) โดยการรับเอาอนุสัญญาดังกล่าวเป็นผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินการแก้ไข และปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการ ตลอดจนสร้างมาตรฐานต่าง ๆ รวมทั้งการจัดองค์กรหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กและหาแนวทางป้องกัน มิให้เกิด ปัญหาดังกล่าวได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญแก่เด็ก โดยได้ให้หลักประกันสิทธิ เด็กไว้ในรัฐธรรมนูญจำนวน 6 มาตราด้วยกัน คือ มาตรา 30, 43, 53, 80, 86 และ 190 (สภาร่างรัฐธรรมนูญ : 2540) สรุปได้ดังนี้

- (1) มาตรา 30 กล่าวถึงความเสมอภาคและความเท่าเทียมของบุคคล และห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะ สาเหตุแห่งความแตกต่างเรื่องอายุ ซึ่งหมายความว่า เด็ก ๆ จะมีฐานะเสมือนคนอื่นในสังคม มีสิทธิ เสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญกำหนด นอกจากการได้รับปัจจัย 4 แล้ว เด็ก ๆ จะมีโอกาสแสดงออกทั้งทางด้านความคิดและ การกระทำเท่าที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายกับตัวเด็กเอง
- (2) มาตรา 43 กล่าวถึงสิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ฟรีจากรัฐ ซึ่งหมายความว่า รัฐ จะต้องจัดการศึกษาในขั้นพื้นฐานฟรีแก่เด็ก โดยต้องจัดการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพที่เท่าเทียมกัน
- (3) มาตรา 53 ระบุถึงหน้าที่ของรัฐต้องคุ้มครองและเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนที่ได้รับความรุนแรงใน ครอบครัวและไม่มีผู้ดูแลหรือถูกทอดทิ้ง ซึ่งหมายความว่า เด็กที่ได้รับความรุนแรงจากครอบครัว ไม่ว่าจะถูกทุบ ตี ถูกล่วงเกินทางเพศ หรือถูกทอดทิ้ง ขาดปัจจัย 4 ในการดำเนินชีวิต เป็นหน้าที่ของรัฐต้องเอื้อมมือเข้าไปช่วย เหลือเด็กเหล่านั้น
- (4) มาตรา 80 ได้ระบุถึงบทบาทของรัฐที่จะต้องให้การคุ้มครองและพัฒนาเด็ก ซึ่งหมายความว่า รัฐ ต้องมีนโยบายพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ และคุ้มครองให้เด็กอยู่รอดปลอดภัยในสังคม
- (5) มาตรา 86 ระบุถึงบทบาทของรัฐที่ต้องคุ้มครองแรงงานเด็ก ซึ่งหมายความว่า รัฐต้องคุ้มครอง การใช้แรงงานเด็กไม่ให้ละเมิดกฎหมายแรงงาน และส่งเสริมสนับสนุนแรงงานเด็กให้ได้รับโอกาสทางสังคม เหมือนเด็กทั่ว ๆ ไปด้วย

(6) มาตรา 190 กล่าวถึง การพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ให้สภาตั้งผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กเข้าเป็นคณะกรรมการสามัญด้วย ซึ่งหมายความว่า ปัญหาของเด็กจะได้รับการแก้ไข เด็กจะได้รับการพัฒนาและโอกาสต่าง ๆ ตรงตามความต้องการของเด็กมากขึ้น เพราะจะมีผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรงเข้าไปเป็นปากเสียงแทนเด็ก

3.2 แนวคิดด้านสวัสดิการเด็ก

ศรีทับทิม พานิชพันธุ์ (2537 : 20-30) ได้ให้แนวคิดด้านงานสวัสดิการเด็ก (Child Welfare) ไว้ว่า สวัสดิการเด็กเป็นสาขาวิชาเฉพาะในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ประเภทหนึ่ง (as a specialized field of social work practice) ซึ่งเป็นบริการที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการ และมีระเบียบแบบแผนในอันที่จะช่วยป้องกัน บำบัด หรือจัดปัญหาที่เด็ก จากความยุ่งยากในด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดา ผู้ปกครอง/ผู้ดูแล และเด็ก อันเนื่องมาจาก บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล ทำหน้าที่ บิดา มารดา ไม่ครบถ้วน จนก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก เด็กถูกทอดทิ้ง เร่ว่อน จรจัด การทารุณกรรมเด็ก เด็กติดยาเสพติดให้โทษ และกระทำความผิดต่าง ๆ ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักในการดำเนินงาน 2 ประการคือ

1. เพื่อส่งเสริมชีวิตครอบครัวให้ราบรื่นมั่นคงปลอดภัย และเพื่อให้เด็กสามารถอาศัยอยู่ในบ้านของเขาเองได้ด้วยดีมีความสุขและมีเสถียรภาพที่ดีในครอบครัว มีพัฒนาการทุกด้าน ตลอดจนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัวและสังคมได้ดี จนมีคุณภาพของชีวิตที่ดีขึ้น (better quality of life) ในที่สุด
2. เพื่อจัดบริการทดแทนแก่เด็กที่ไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้ด้วยเหตุผลใดเหตุผลหนึ่งเพื่อเป็นการเตรียมให้เขามีชีวิตที่ดีขึ้น อบอุ่น และเตรียมพร้อมที่จะอำวยคุณประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมได้ด้วยดีในที่สุด

ทั้งนี้ได้มีการแบ่งงานสวัสดิภาพเด็กออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. บริการสนับสนุนเกื้อกูล (Supportive Services) เป็นบริการที่จัดให้กับครอบครัวที่มีความกดดันต่าง ๆ แม้ความสัมพันธ์ในครอบครัวจะเป็นไปในทางที่ดีก็ตาม แต่หากความกดดันต่าง ๆ นั้นไม่ได้รับการแก้ไขให้บรรเทาเบาบางลงอาจทำให้ครอบครัวแตกแยกถึงขั้นหย่าร้าง เด็กถูกทอดทิ้งและประสบปัญหาอื่น ๆ บริการสนับสนุนเกื้อกูลเด็กนี้ครอบคลุมถึงการให้คำปรึกษาทางสังคมสงเคราะห์เป็นรายบุคคล บริการครอบครัวบำบัดและชีวิตครอบครัวศึกษา (family therapy and family life education) ตลอดจนบริการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

2. **บริการเสริม** เป็นบริการที่จัดให้แก่เด็กที่มีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับบิดามารดาอย่างรุนแรง ทั้งนี้ จะช่วยให้เด็กสามารถอยู่ในบ้านของตนต่อไป ตัวอย่างบริการนี้ได้แก่ บริการรักษาความมั่นคงทางการเงิน (financial maintenance) การบริการด้านแม่บ้าน (homemaker services) และบริการรับเลี้ยงเด็ก เป็นต้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมหน้าที่ของบิดามารดาในด้านการอุปการะเลี้ยงดูบุตรให้ดำเนินต่อไปด้วยดีอย่างต่อเนื่อง

3. **บริการทดแทน** เป็นบริการที่จัดให้แก่เด็กที่ตกอยู่ในสภาพที่เป็นอันตรายยิ่ง เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาลูกที่ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับบิดามารดาเป็นการชั่วคราวหรือถาวร บริการเหล่านี้ได้แก่ บริการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม การรับฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน หรือบริการอุปการะเด็กในสถานสงเคราะห์ เป็นต้น

กรมประชาสงเคราะห์กับงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

กรมประชาสงเคราะห์เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ฯลฯ ซึ่งในจำนวนด้านการสงเคราะห์และการจัดสวัสดิการแก่เด็กและเยาวชนนั้น กรมประชาสงเคราะห์ได้จัดสวัสดิการให้ตั้งแต่เด็กอายุแรกเกิดจนถึง 18 ปีที่กำพร้า ถูกทอดทิ้ง เร่ร่อน ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับวัย ถูกกระทำทารุณถูกใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ครอบครัวยากจน เพื่อให้เด็กเหล่านั้นได้มีพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมที่ดี

ในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ได้ประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนโดยการออกสำรวจตรวจตรา และให้ความช่วยเหลือแก่เด็กเร่ร่อน ขอดาน ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับวัย ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 และเด็กถูกกระทำทารุณ ได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งให้การแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหาลูกและครอบครัว ตลอดจนติดตามสอดส่องความประพฤติเด็กที่มีผู้ปกครองขอรับกลับไปอุปการะและดำเนินการตรวจสอบเอกสารหลักฐานข้อเท็จจริงในกรณีมีการขอหนังสือเดินทางสำหรับเด็กแรกเกิดถึง 14 ปีบริบูรณ์ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2520 เรื่องมาตรการป้องกันซื้อขายเด็ก (กรมประชาสงเคราะห์, 2541 : 40-45)

ทั้งนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในด้านการสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ได้แก่ กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งมีนโยบายในการดำเนินงาน และมาตรการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมดังนี้ (กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก, มปป.)

นโยบายในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิภาพเด็ก

1. ให้การสงเคราะห์ คู่ครอง และส่งเสริมสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ครอบครัวและชุมชนเป็นหลักสำคัญ ทั้งนี้เพื่อผลสำเร็จในการสงเคราะห์และพัฒนาเด็กในระยะยาว
2. กระจายบริการสงเคราะห์ คู่ครองและส่งเสริมสวัสดิภาพเด็กออกไปสู่ส่วนภูมิภาค และแหล่งแออัดในเมืองตามความจำเป็น
3. ประสานงานกับสถาบันและองค์การที่เกี่ยวข้องทั้งของรัฐ และเอกชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสงเคราะห์คู่ครอง ส่งเสริมสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ตลอดจนให้การดำเนินงานได้ผลต่อเนื่องสมบูรณ์ดีมากยิ่งขึ้น
4. จัดให้มีการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาเด็ก และวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เพื่อนำผลมาใช้ในการดำเนินงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
5. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานสงเคราะห์ ส่งเสริมและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และเยาวชนให้กว้างขวางขึ้น
6. สนับสนุนและส่งเสริมมูลนิธิ สมาคม หรือองค์การเอกชนอื่น ให้จัดบริการสงเคราะห์ ส่งเสริมและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน

มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเด็กถูกกระทำทารุณ

มาตรการแก้ไข

1. จัดชุดปฏิบัติการออกสำรวจให้การคุ้มครองเด็ก
2. รับแจ้งเหตุจากพลเมืองดี องค์การ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีโทรศัพท์รับแจ้งเหตุ 24 ชั่วโมง (บ้านพักฉุกเฉิน กรุงเทพมหานคร โทร. 246-8653 และเบอร์ 1578 ในเวลาราชการ)
3. ตรวจสอบข่าวหนังสือพิมพ์รายวันและประสานการช่วยเหลือ
4. จัดบ้านพักเด็กและครอบครัว (บ้านพักฉุกเฉิน) 9 แห่ง กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ภูเก็ต ชลบุรี นราธิวาส อุตรธานี ปราจีนบุรี นครสวรรค์ สงขลา พนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก 35 จังหวัด (กรุงเทพฯ 10 คน จังหวัดต่าง ๆ 34 คน) เป็นลูกจ้างชั่วคราวที่สำนักงบประมาณจัดค่าจ้างให้
5. ประสานการช่วยเหลือกับองค์การภาครัฐ และเอกชนในลักษณะเครือข่ายอย่างใกล้ชิด
6. บริการแนะแนวปัญหาเด็กและครอบครัว โดยนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยา ทั้งเชิงรับที่หน่วยงานและเชิงรุกสู่ชุมชน
7. บริการสถานสงเคราะห์ลักษณะต่าง ๆ ทดแทนบ้านกรณีที่ไม่จำเป็น

มาตรการป้องกัน

1. พยายามประชาสัมพันธ์ถึงบริการที่มีอยู่ และรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกและกระตุ้นสังคม
2. จัดตั้งหน่วยบริการที่สถานีขนส่ง เช่น สถานีขนส่งหมอชิตและหัวลำโพง
3. บริการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ (1507) ที่กรมประชาสัมพันธ์ และจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งจัดตั้งแล้ว

ใน 38 จังหวัด

4. การสงเคราะห์เด็กในครอบครัวในรูปแบบเงิน สิ่งของ เครื่องอุปโภค ทุนประกอบอาชีพ
5. จัดตั้งสำนักงานประชาสัมพันธ์ชุมชนเขต 7 เขต (ห้วยขวาง คลองจั่น คลองเตย ดินแดง บางขุนเทียน ดลิ่งชันและตลิต)
6. ระดับนโยบาย มีข้าราชการเจ้าหน้าที่ได้รับแต่งตั้งให้ร่วมเป็นกรรมการ คณะทำงาน คณะอนุกรรมการของทางรัฐสภาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง

มาตรการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน

1. จัดเงินอุดหนุนเป็นเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการเพื่อลดภาระของครอบครัว
2. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพแก่กลุ่มเยาวชนสตรีที่ด้อยโอกาส และเยาวชนสตรีกลุ่มเสี่ยงเพื่อเอื้อต่อความมั่นคงในการประกอบอาชีพ
3. จัดให้มีเงินอุดหนุนกู้ยืมไปประกอบอาชีพประเภทต่างๆ โดยไม่คิดดอกเบี้ย

มาตรการด้านกฎหมาย

เสนอปรับปรุงแก้ไขประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 เป็นร่าง พ.ร.บ.สงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน พ.ศ. ให้ครอบคลุมเรื่องการคุ้มครองเด็กถูกกระทำทารุณ บทกำหนดโทษบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง และส่งเสริมภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น

การดำเนินงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมในด้านของงานสวัสดิการสังคมของรัฐ นอกจากจะดำเนินงานโดยหน่วยงานของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมแล้วยังมีหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่มีส่วนร่วมที่สำคัญ ได้แก่ โรงพยาบาล และสถานพยาบาลต่าง ๆ ในสังกัด กรุงเทพมหานคร กระทรวงสาธารณสุข และทบวงมหาวิทยาลัย

สถานพยาบาลกับการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

การดำเนินการช่วยเหลือกรณีเด็กถูกทารุณกรรม จะต้องมีการร่วมมือประสานงานกัน โดยเฉพาะในหน่วยงานของภาครัฐ ในขั้นแรกจะประกอบไปด้วย 3 วิชาชีพหลัก ได้แก่ แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ และตำรวจ โดยมีนักวิชาชีพอื่น ๆ เข้ามาร่วมทีมภายหลัง เช่น พยาบาล จิตแพทย์ จิตวิทยา และนักกฎหมาย ซึ่งการดำเนินงานต้องมีการร่วมมือประสานงานกันอย่างใกล้ชิด ภายใต้ขอบเขตระเบียบกฎหมายที่รัฐกำหนดไว้ (สมลักษณ์ หนอง, 2537 :60-61)

แพทย์ พยาบาล มีหน้าที่ที่จะต้องรักษาเยียวยาแผลจากการที่เด็กถูกกระทำทารุณกรรม ซึ่งขณะนี้โรงพยาบาลหลายแห่งมีการดำเนินงานด้านนี้เป็นระบบอย่างชัดเจน เช่น โรงพยาบาลเด็ก โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ และโรงพยาบาลมหาชนนครเชียงใหม่ ซึ่งจะมีทั้งจิตแพทย์ นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ ในการดำเนินการช่วยเหลือ ดังตัวอย่างการดำเนินการช่วยเหลือเด็กถูกทารุณกรรมของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานดังนี้ (คณะทำงานโครงการจัดฝึกอบรมเรื่องการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก : 2540, 37-40)

1. บทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กถูกทอดทิ้ง เด็กถูกกระทำทารุณกรรมแก่ แพทย์ บุคลากรทางการแพทย์ บุคลากรอื่น ๆ และประชาชนทั่วไป
2. บทบาทในการให้บริการทางด้านการดูแลรักษาพยาบาล และให้การสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์แก่เด็กถูกทอดทิ้งและเด็กถูกกระทำทารุณกรรม โดยการให้การรักษาทางร่างกายและจิตใจ
3. บทบาทในการวิจัยและพัฒนาสังคมเกี่ยวกับเด็กถูกทอดทิ้งและถูกกระทำทารุณกรรม เพื่อก่อให้เกิดความรู้ เป็นประโยชน์ทางวิชาการ การให้บริการป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนช่วยเหลือพัฒนาเด็กในสังคมไทย

กรุงเทพมหานครกับการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

กรุงเทพมหานคร มีหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กถูกทอดทิ้งและเด็กถูกกระทำทารุณกรรม คือ สำนักอนามัยและสำนักการแพทย์ สำนักอนามัยเป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่หลักคือ การป้องกันปัญหาและการส่งเสริมสุขภาพอนามัย หน้าที่รองคือ การรักษาพยาบาล รวมทั้งมีบทบาทในการทำงานเกี่ยวกับเด็กถูกทอดทิ้ง เด็กถูกกระทำทารุณกรรม และเด็กถูกละเมิดสิทธิ โดยมีศูนย์บริการสาธารณสุข 60 แห่งที่อยู่ในความรับผิดชอบเป็นหน่วยงานด้านปฏิบัติการให้บริการแก่ประชาชน รวมทั้งการปฏิบัติงานในชุมชนด้วย ส่วนสำนักการแพทย์เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลัก คือ การรักษาพยาบาล ซึ่งปัจจุบันมีโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร

7 แห่ง คือ โรงพยาบาลกลาง วชิรพยาบาล โรงพยาบาลตากสิน โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ โรงพยาบาล
หลวงพ่อกวีศักดิ์ ชูติบุตร อุทิศ โรงพยาบาลหนองจอก และโรงพยาบาลลาดกระบัง (คณะกรรมการจัดฝึก
อบรมเรื่องการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก, 2540 :73)

นอกจากหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมดังกล่าวแล้ว ยังมี
องค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Government Organization) ซึ่งเห็นความสำคัญของปัญหาการทารุณกรรมเด็กที่มี
ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น จึงได้นำเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ และเงินบริจาคภายในประเทศมา
ดำเนินการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม เช่น มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และมูลนิธิคุ้มครองเด็ก เป็นต้น

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

เริ่มดำเนินงานด้านสิทธิเด็กตั้งแต่ปี 2527 โดยทำงานช่วยเหลือเด็กตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 18 ปีบริบูรณ์
ที่ถูกละเมิดสิทธิทางร่างกายและเสรีภาพ อาทิเช่น เด็กถูกทำร้ายทารุณ เด็กถูกล่วงเกินทางเพศ เด็กถูกใช้แรงงาน
อย่างไม่เป็นธรรม เด็กถูกล่อลวงบังคับให้ค้าประเวณี รวมถึงเด็กที่ถูกลักพาหรือสูญหาย และเด็กถูกทอดทิ้ง
 เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์การดำเนินงานดังนี้

1. สนับสนุนส่งเสริมสิทธิเด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งองค์การสหประชาชาติ
2. ให้ความช่วยเหลือ และคุ้มครองเด็กผู้ถูกละเมิดสิทธิ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง
องค์การสหประชาชาติ
3. ให้การศึกษา ค้นคว้าและเสนอแนวทางในการปกป้อง และคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศ
ไทยให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งองค์การสหประชาชาติ
4. ร่วมมือกับหน่วยงานที่ทำงานด้านเด็ก และสิทธิมนุษยชน ทั้งภาครัฐและเอกชนในการปกป้องและ
คุ้มครองเด็กทุกกรณี

ทั้งนี้ได้แบ่งงานเป็น 2 ลักษณะคือ งานให้บริการและงานพัฒนาศักยภาพในการคุ้มครองสิทธิเด็ก
อันเป็นงานพัฒนาการทำงานที่มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กในไทย ซึ่งมี
รายละเอียดดังนี้ (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2541)

1. งานให้บริการ

- 1.1 การช่วยเหลือด้านกฎหมาย เช่น การรวบรวมพยานหลักฐานฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งคดีอาญาและคดีแพ่งจนสิ้นสุดกระบวนการ
- 1.2 การช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น การสืบค้นประวัติชีวิตครอบครัวเด็ก การประเมินเด็กและครอบครัว การแทรกแซงครอบครัว การติดตามเยี่ยมครอบครัว การส่งเด็กคืนสู่สังคม ตลอดจนการช่วยเหลือสนับสนุนเด็กให้สามารถให้ข้อเท็จจริงต่อกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย
- 1.3 การช่วยเหลือด้านการบำบัดฟื้นฟูสุขภาพกาย สุขภาพจิต บุคลิกภาพ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2. งานพัฒนาศักยภาพในการคุ้มครองสิทธิเด็ก

- 2.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในครอบครัว โดยการให้ความรู้ความเข้าใจแก่พ่อ-แม่ในเรื่องบทบาทหน้าที่ และทักษะในการเป็นพ่อ-แม่
- 2.2 การปกป้องภัยทางเพศ โดยเน้นให้เด็กสามารถปกป้องตนเองจากการตกเป็นเหยื่อทางเพศ และให้พ่อแม่ตลอดจนครูเข้าใจและร่วมกันปกป้องคุ้มครองเด็ก ๆ ให้ออกห่างจากภัยทางเพศ
- 2.3 การสร้างเครือข่ายทิมสหวิชาชีพให้เกิดการทำงานช่วยเหลือเด็กโดยการหาทางออกร่วมกันระหว่าง 3 วิชาชีพหลักคือ สังคมสงเคราะห์ สาธารณสุข และกฎหมาย เพื่อประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็ก
- 2.4 การพัฒนาวิธึแนวทางคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญจากประเทศต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และหลักวิชา ตลอดจนการจัดเสวนาแลกเปลี่ยนรูปแบบการคุ้มครองสิทธิเด็กระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ในประเทศด้วย
- 2.5 การผลักดันแก้ไขกฎหมายว่าด้วยเด็ก เพื่อให้กฎหมายมีเนื้อหาคุ้มครองสิทธิเด็กมากที่สุด

มูลนิธิตุ้มครองเด็ก

มูลนิธิตุ้มครองเด็ก ซึ่งเดิมคือ โครงการบ้านคุ้มครองเด็ก มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เป็นสถานที่หรือบ้านพักพิงสำหรับเด็กที่ประสบเคราะห์กรรม จากการกระทำของบิดามารดา ซึ่งจุดกำเนิดของโครงการก็คือ “หากเด็กถูกบุคคลอื่นละเมิดสิทธิ คิดว่าบิดามารดาจะช่วยปกป้องคุ้มภัย แต่หากเด็กถูกบิดามารดาผู้ปกครองละเมิดสิทธิเล่า ใครจะปกป้องคุ้มครอง” มูลนิธิจึงเล็งเห็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วน ที่จะต้องยื่นมือเข้าไปโอบอุ้มสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กที่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า โดยการรับเด็กเข้ามาอยู่ในบ้านซึ่งเป็นบ้านหลังใหม่และให้การช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กไปพร้อม ๆ กัน

ปรากฏการณ์ที่เป็นจริง สำหรับกรณีที่เด็กถูกละเมิดผิดกฎหมายโดยบิดามารดานั้น กฎหมายยากที่จะไปจัดการกับผู้กระทำผิดได้เพราะกฎหมายที่ให้อำนาจบิดามารดาเด็กอย่างเหลือล้นและอิทธิพลของจารีตประเพณี มูลนิธิคุ้มครองเด็กจึงเกิดขึ้น และมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กให้ทันสถานการณ์ โดยเฉพาะกรณีที่ไม่สามารถใช้กฎหมายเข้าไปทำการช่วยเหลือได้
2. เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กตัดสินใจหนีออกจากบ้าน ไปประกอบอาชีพไม่เหมาะสม เช่น ค้าประเวณี หรืออาชีพทุจริตอื่น ๆ
3. เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะความจำเป็นพื้นฐาน คือ ปัจจัยสี่
4. เพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกาย และจิตใจของเด็กในบ้าน ให้สามารถอยู่ได้ในสังคมอย่างปลอดภัย และมีความสุขตามวัยอันสมควรเท่าที่เป็นไปได้
5. เพื่อพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง
6. แสวงหาทางออกให้เป็นรายกรณี
7. เพื่อนำเสนอปัญหาต่อสาธารณชน ให้องค์กรของรัฐรวมทั้งประชาชนได้ตระหนักและร่วมมือหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา

มูลนิธิคุ้มครองเด็ก เป็นมูลนิธิที่พัฒนามาจากโครงการหนึ่งของมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เพราะได้มองเห็นความสำคัญของปัญหาการทารุณกรรมเด็กในครอบครัว ซึ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมให้สามารถกลับสู่สภาพครอบครัว สำหรับกรณีที่ช่วยเหลือได้ให้กลับมาปฏิบัติหน้าที่ต่อเด็ก หรือทำหน้าที่เป็นครอบครัวที่เป็นที่พึ่งของเด็กได้ต่อไป มูลนิธิคุ้มครองเด็ก จึงเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนอีกองค์กรหนึ่งที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กถูกทารุณกรรม (มนตรี สินทวิชัย, 2536: 1)

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานแบบสหวิชาชีพ

การให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมในต่างประเทศจะกำหนดให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน เช่น อาจใช้หน่วยงานพิทักษ์เด็ก หรือโรงพยาบาล เพื่อให้เด็กได้รับบริการครบวงจรจากหน่วยงานนั้นเพียงแห่งเดียว ไม่จำเป็นต้องแวะเวียนไปตามหน่วยงานหลายแห่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอกช้ำเสียหายต่อเด็กมากขึ้น บริการดังกล่าวได้แก่ บริการทางการแพทย์ กฎหมาย และสังคมสงเคราะห์ โดยจะต้องมี

บุคลากรในสาขาวิชาชีพ เช่น แพทย์ จิตแพทย์ พยาบาล ตำรวจ พนักงานอัยการ และนักสังคมสงเคราะห์ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ

3.3.1 การดำเนินงานช่วยเหลือแบบประจุมทีมสหวิชาชีพ (Multidisciplinary Team) วิธีการนี้จะใช้ดำเนินการเมื่อเด็กถูกบุคคลในครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิดที่มีอำนาจปกครองดูแลเด็กตามกฎหมายเป็นผู้ละเมิดสิทธิ หรือบุคคลเหล่านั้นมีส่วนรู้เห็นหรือปกป้องผู้ถูกละเมิดสิทธิเด็กหรือกรณีที่มีปัญหาซับซ้อนยุ่งยาก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกสาขาวิชาชีพ จะต้องเข้าประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางการช่วยเหลือเด็ก ทั้งการดำเนินการด้านกฎหมาย การบำบัดรักษาด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนทิศทางการดูแลของเด็กร่วมกันเป็นระยะ ๆ เพราะกรณีเช่นนี้ อนาคตของเด็กไม่แน่นอนว่าจะสามารถกลับคืนสู่ครอบครัวปกติได้หรือไม่ ซึ่งมีปัจจัยหลายตัวเป็นสิ่งที่กำหนด ดังนั้น กระบวนการต่าง ๆ จะต้องสามารถเข้าไปแทรกแซงเพื่อร่วมกันช่วยเหลือจนกว่าเด็กจะมีหลักประกันว่าปลอดภัยและสามารถช่วยเหลือตนเองได้

3.3.2 การดำเนินการแบบประสานความช่วยเหลือจากหลายสาขาวิชาชีพ (Interdisciplinary) เป็นการประสานการดำเนินการที่ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กทั้งหมดใช้วิธีการประสานงานให้ได้ข้อมูลรอบด้านเพื่อใช้ประกอบการดำเนินการช่วยเหลือเด็ก โดยไม่จำเป็นต้องมีการประชุม วิธีการนี้จะใช้ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิเด็กที่ไม่ซับซ้อน เช่น กรณีที่บุคคลนอกครอบครัวหรือผู้ที่ไม่อำนาจปกครองดูแลตามกฎหมายเป็นผู้กระทำ (โครงการนำร่องความร่วมมือเพื่อคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิดสิทธิด้วยการทำงานแบบสหวิชาชีพ, 2541)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยด้านการเปิดรับข่าวสาร

จากการศึกษาพบว่า งานวิจัยด้านการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาในเรื่องนี้โดยตรง งานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับสารในเรื่องอื่น ๆ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป ซึ่งผลการศึกษาเรื่องการเปิดรับสารของกลุ่มตัวอย่างในเรื่องดังกล่าวส่วนใหญ่จะทำการเปิดรับจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคล โดยที่อิทธิพลของสื่อมวลชนเพียงลำพังไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสารได้ อย่างไรก็ตามการสื่อสารแบบตัวต่อตัวจะมีผลให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมมากที่สุด ซึ่งตัวอย่างของงานวิจัยด้านการเปิดรับข่าวสารที่ได้ทำการศึกษาติดต่อกันนี้

พีระนันท์ บุรณโสมณ (2538) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสาร ความรู้ ทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจนั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนความรู้เกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์ เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับทัศนคตินั้น มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

วนิดา ชวนางกูร (2539) ศึกษาการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ผลการวิจัยพบว่าการเปิดรับข่าวสารทั่วไปและข่าวสารโรคเอดส์ สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่หญิงมีครรภ์เปิดรับมากที่สุด และลักษณะทางประชากรของหญิงมีครรภ์ เช่น อายุ รายได้ การศึกษา อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสาร นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์มีความสัมพันธ์กับความรู้และปริมาณการเปิดรับข่าวสารโรคเอดส์จากสื่อบางประเภท แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อโรคเอดส์และสื่อต่างชนิดกันมีความน่าเชื่อถือในการให้ความรู้และการยอมรับปฏิบัติในการป้องกันโรคเอดส์ต่างกัน ทั้งนี้สื่อมวลชนมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด รองลงมาคือสื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจ ซึ่งหญิงมีครรภ์ต้องการให้เผยแพร่โรคเอดส์ทางโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ และต้องการทราบเรื่องการป้องกันโรคเอดส์มากที่สุด รองลงมาคือ อาการของโรคเอดส์

दानินท์ กิจนิธิ (2540) ศึกษาถึงการเปิดรับสาร ความรู้ ทัศนคติ และการอนุรักษ์พลังงานในโครงการรวมพลังหารสองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานของสื่อวิทยุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงาน ยิ่งไปกว่านั้นพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานจากสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์พลังงาน

คาทซ์ และลาซาร์สเฟลด์ (Katz and Lazarsfeld 1955) พบว่า รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) หรือการสื่อสารแบบตัวต่อตัว (Face to Face Communication) นั้น มีผลต่อผู้รับสารในการที่จะยอมเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และยอมรับที่จะร่วมมือในการปฏิบัติมากที่สุด

แคลปเปอร์ (Klapper, 1960) ได้ทำการศึกษา และสรุปงานวิจัยที่สำคัญเกี่ยวกับอิทธิพลของการสื่อสารมวลชน และสรุปให้เห็นถึงความสามารถของการสื่อสารมวลชนในการที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลว่า โดยปกติการสื่อสารมวลชนนั้น ไม่ใช่สาเหตุสำคัญเพียงประการเดียว ที่จะทำให้เกิดผลในผู้รับสาร แต่จะทำหน้าที่ร่วมกันหรือมีปัจจัยหรืออิทธิพลที่เป็นตัวกลางอื่น ๆ มากกว่าและประสิทธิภาพของการสื่อสารมวลชนขึ้นอยู่กับลักษณะต่าง ๆ ของการสื่อสาร แหล่งสารหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ของการสื่อสารด้วย

4.2 งานวิจัยด้านการทารุณกรรมเด็ก

จากการศึกษาวรรณกรรมและผลงานวิจัย พบว่า มีงานวิจัยเกี่ยวกับภาพสะท้อนการทารุณกรรมเด็ก และการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรม ดังนี้

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล (2532) เสนอบทความเรื่องมาตรการป้องกันการทารุณกรรมเด็กที่สังคมคาดหวัง โดยกล่าวว่าสังคมไทยนับวันที่จะมีการทารุณกรรมเด็กมากขึ้น อย่างไรก็ตามสังคมยังไม่ให้ความสำคัญของปัญหาประกอบด้วยวัฒนธรรมการใช้อำนาจปกครอง บุตรของบิดามารดาหรือผู้ปกครองยังเอื้ออำนวยต่อการกระทำทารุณกรรม นอกจากนี้กฎหมายที่มีอยู่ก็มิได้กล่าวถึงการคุ้มครองหรือป้องกันเด็กเลย โดยได้เสนอความคิดเห็นว่า ควรออกกฎหมายให้นักวิชาชีพบางประเภท เช่น แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ มีการรายงานการกระทำทารุณกรรมเด็กในกรณีที่พบเห็นหรือได้รับรักษาหรือช่วยเหลือ

วิชา มหาคุณ และวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล (2533) ศึกษาถึงผลกระทบของเด็กที่ถูกทารุณกรรม มาตรการป้องกันและแก้ไข ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชนที่เคยต้องคดี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการกระทำทารุณกรรมเด็กในสังคมปัจจุบันนับวันแต่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้น รวมถึงสภาพความรุนแรงของปัญหาที่สลับซับซ้อนขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลให้เด็กที่ถูกทารุณกรรมจะมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมชอบใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา และเกิดการกระทำทารุณต่อไป เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงลำพัง ไม่สามารถที่จะใช้คุ้มครองและป้องกันปัญหาการกระทำทารุณกรรมเด็กได้ สังคมจึงจะต้องหามาตรฐานที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมต่อไป

กิติพัฒน์ นนทบุรีมธุลย์ (2528) ศึกษาเรื่อง ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก แนวความคิด และความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องได้แก่ แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ ครู ตำรวจ และนักกฎหมาย ให้ความสนใจต่อปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็กอย่างผิวเผิน มีทัศนคติต่อการป้องกันแก้ไขและช่วยเหลือเด็กแตกต่างกันไป ตามลักษณะการทำงานของแต่ละวิชาชีพที่มีความเกี่ยวข้องและใกล้ชิดเด็กที่แตกต่างกัน

อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์ (2532) ศึกษาเรื่อง การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก : ปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กยังขาดความชัดเจน และปัจจัยทางด้านทัศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ และความร่วมมือของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กในการเปลี่ยนท่าที และวิถีปฏิบัติต่อเด็กเท่านั้นที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กกลุ่มนี้

จำนรรจ์ เขตบรรพต (2534) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์บทบาทหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอเนื้อหาด้านสิทธิเด็กและการสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานพัฒนาเด็กที่มีต่อการเสนอเนื้อหาสิทธิเด็กในหนังสือพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่า การเสนอเนื้อหาสิทธิเด็กในหนังสือพิมพ์ มักจะมีการนำเสนอเฉพาะในช่วงที่มีเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิและความปลอดภัยของเด็กเท่านั้น แต่ในเวลาเดียวกับหน่วยงานพัฒนาเด็กกลับมีความคาดหวังว่า หนังสือพิมพ์จะมีบทบาทในการนำเสนอเนื้อหาด้านสิทธิเด็กในปริมาณที่มากกว่าที่เป็นอยู่และมีความต่อเนื่องมากกว่านี้

สมลักษณ์ ขนอม (2537) ศึกษาเรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กถูกทารุณกรรมในครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องเห็นว่าเด็กควรจะได้รับการปกป้องคุ้มครองทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าต่อไป ทั้งนี้ได้ให้ความคิดเห็นต่อมาตรการทางด้านกฎหมายของไทยที่มีอยู่ว่าอาจจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และรับเอามาตรการของต่างประเทศมาช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมในครอบครัวด้วย นอกจากนี้ยังให้หน่วยงานที่ทำงานด้านนี้มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการที่จะช่วยเหลือเด็ก บุคคลที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเด็กถูกทารุณกรรมต้องมีการประสานงานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้จะมีมาตรการเฉพาะการช่วยเหลือฟื้นฟูหลังจากเด็กถูกทารุณกรรมแล้ว และจะมีการป้องกันพร้อม ๆ กันไปด้วย เช่น การรณรงค์ให้คนในสังคมช่วยกันสอดส่องดูแลให้ครอบครัวทำหน้าที่ตามที่สังคมปรารถนา รวมถึงการให้การสนับสนุนมาตรการต่าง ๆ โดยเฉพาะมาตรการทางด้านสังคม สงเคราะห์ให้มีผลในทางปฏิบัติ เช่น การเพิ่มบุคลากรทางด้านสังคมสงเคราะห์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กถูกทารุณกรรมเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

จรรย์ยา นิตยสุวรรณ (2537) ศึกษาเรื่อง ทัศนะของนักวิชาการต่อปัญหาการทารุณกรรมเด็กในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า นักวิชาการซึ่งได้แก่ คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐส่วนใหญ่เห็นด้วยที่หน่วยงานของรัฐยังให้การช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมไม่เต็มที่ เนื่องจากมีขั้นตอนการปฏิบัติงานค่อนข้างล่าช้า ไม่คล่องตัว และขาดแคลนงบประมาณ ตลอดจนการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนยังไม่ดีนัก นอกจากนี้การจัดบริการสังคมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสวัสดิการเด็กและครอบครัวทั้งของภาครัฐและเอกชนยัง

กระจายไม่ทั่วถึง และสื่อมวลชนมีอิทธิพลเป็นอย่างมากที่จะเผยแพร่ความรู้ ความตระหนักต่อปัญหาการทารุณกรรมเด็กสู่ประชาชน

อพชา ชัยมงคล (2539) เสนอบทความเรื่อง บทบาทนักสังคมสงเคราะห์กับปัญหาเด็กถูกทอดทิ้งหรือถูกกระทำทารุณ พบว่า ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้งและถูกกระทำทารุณ มักเกิดขึ้นได้จากบุคคลในครอบครัวและบุคคลใกล้ชิด รวมทั้งบุคคลภายนอกครอบครัว ซึ่งความรุนแรงของปัญหาอาจทำให้เด็กถึงขั้นพิการหรือเสียชีวิต ดังนั้นทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือในการป้องกันแก้ไข ไม่ให้เด็กตกอยู่ในภาวะดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักสังคมสงเคราะห์ควรมีบทบาทในการประสานงานให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนจัดเตรียมความพร้อมจากบุคคลในการดำเนินชีวิตครอบครัวในอนาคต

พรพรรณ พิทักษ์พงศ์ (2539) ศึกษาเรื่องการนำเสนอเกี่ยวกับการละเมิดเด็กที่ปรากฏในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย พบว่า หนังสือพิมพ์ไทยนำเสนอประเด็นความรุนแรงทางเพศในปริมาณสูงสุด ส่วนภาษาเสนอไปในทิศทางที่เป็นลบ โดยในส่วนของคุณลักษณะประชากรพบว่า เพศหญิงในช่วงอายุแรกเกิด - 6 ปี ถูกละเมิดสูง ในขณะที่สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวเด็กที่มีฐานะยากจนถูกละเมิดสูงที่สุด

เชมจุฑา สุวรรณจินดา (2540) ศึกษาเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหาย พบว่า กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันที่ใช้เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับผู้เสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ใหญ่เท่านั้น และดูเหมือนว่าจะมุ่งให้ความสำคัญเป็นธรรมแต่ทางด้านฝ่ายจำเลย โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก และผลจากการที่การดำเนินคดีอาญามีขั้นตอนไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก ทำให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจ อันเป็นการซ้ำเติมให้เด็กได้รับความทุกข์ทรมานเพิ่มขึ้นจากการตกเป็นเหยื่อ และไม่มั่นใจในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นเด็กจึงไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด อันเป็นผลให้การพิสูจน์ความผิดเป็นไปได้ยากลำบาก

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย